

25.4.2007

Dnro 419/4/05

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Riitta Länsisyrjä

PUUTTEITA LAITOKSESSA OLEVIEN OSOITETIETOJEN VÄLITYKSESSÄ

1 KANTELU

Kantelija arvosteli kantelukirjelmässään sitä, että hänen vanhainkotiin muuttaneen äitinsä osoitetiedot olivat hävinneet veroviranomaisen rekisteristä. Äidin kotiosoitteeseen ei enää ollut toimitettu kiinteistöverolippua vuodelta 2004, minkä vuoksi vero oli jäänyt määräajassa maksamatta. Kantelija oli hoitanut äitinsä laskut tämän entiseen kotiosoitteeseen tulleiden ilmoitusten perusteella. Kantelija korosti, että osoitetietojen poistamisesta oli aiheutunut hänen äidilleen turhia kuluja. Kantelija arvosteli erityisesti sitä, ettei osoitteen muuttamisesta ollut kerrottu hänelle.

---

3 RATKAISU

3.1 Maistraatin menettely tietojen merkitsemisessä väestörekisteriin

Väestötietolain (507/1993) 12 §:n 1 momentissa säädetään, että hoito-, huolto- ja rangaistuslaitosten on ilmoitettava henkilön kotikunnan ja siellä olevan asuinpaikan tarkistamista varten tammikuun aikana rekisteritoimistolle laitoksessa ilmoitushetkellä yli kolme kuukautta olleista henkilöistä. Rekisteritoimisto voi määrätä muunkin ajankohdan tietojen ilmoittamiselle.

Säännöksessä siis edellytetään, että maistraatti tutkii, onko ilmoituksen perusteella aihetta muuttaa henkilöä koskevaa kotikunta- taikka asuinpaikkatietoa. Sen sijaan laissa ei säädetä, miten tämä tieto muutoin rekisteröidään, jos kotikunta tai asuinpaikka ei muutu.

Kotikuntalain (201/1994) 9 §:n 2 momentissa säädetään, että jos rekisteritoimisto on saanut muulta kuin henkilöltä itseltään kotikunnan tai siellä olevan asuinpaikan muuttamista koskevan tiedon taikka tiedon vakinaisesta muutosta ulkomaille, se voi tehdä tämän tiedon mukaisen merkinnän väestötietojärjestelmään, jos on ilmeistä, että tietoa voidaan pitää luotettavana. Tällöin rekisteritoimiston eli maistraatin on lain 11 §:n nojalla ilmoitettava asianomaiselle merkinnästä ja siitä, kuinka siinä mahdollisesti oleva asia- tai kirjoitusvirhe voidaan korjata.

Saadun selvityksen mukaan laitoksessa olo merkitään käytännössä väestörekisteriin olinpaikkatietona ja mikäli henkilölle jää laitokseen muuttamisesta huolimatta vakinainen asunto kotikuntaan, väestötietojärjestelmästä tulisi näkyä laitoksessaolosta huolimatta edelleen henkilön kotiosoite. Tällöin asunnon osoitetieto luovutetaan Väestörekisterikeskuksen lausunnon mukaan normaaliin tapaan myös veroviranomaiselle. Osoitetieto poistetaan väestötietojärjestelmästä siinä tapauksessa, että maistraatille tehdään vakinainen osoitteenmuutos ja jätetään mainitsematta jäljellejäävä osoite.

Kantelun kohteena olevassa tapauksessa Helsingin maistraatti oli tallentanut laitosten ilmoitukset tilapäisenä muuttona ajalle 7.8.2003–21.12.2003 vanhustenkeskukseen ja "vakinaisena muuttona" muuttopäivällä 22.12.2003 vanhainkotiin. Asianosaisen aikaisempi kotikuntalain mukainen asuinpaikkatieto oli poistettu rekisteristä ja rekisterissä oli olinpaikkatietona kyseisen laitoksen osoite.

Muutto 22.12.2003 koski siitä tehdyn ilmoituksen mukaan vakinaisen asunnon vaihtumista uuteen osoitteeseen. Näin ollen siinä on ollut kysymys kotikuntalain mukaisesta asuinpaikan muutoksesta, jota koskevasta rekisterimerkinnästä olisi tullut kotikuntalain 11 §:n mukaisesti ilmoittaa asianomaiselle henkilölle.

Näin ollen maistraatti on menetellyt virheellisesti jättäessään ilmoittamatta rekisteriin laitoksen ilmoituksen mukaisesti tehdystä muutoksesta. Tässä asiassa ei mielestäni ole merkitystä sillä, onko tietoa käsitelty niin sanottuna olinpaikkatietona, koska tätä koskevasta merkinnästä ei säädetä väestötietolaissa ja asiassa on ollut asiallisesti kysymys kotikuntalain mukaisen asuinpaikan muuttumisesta.

3.2.

Väestörekisteriviranomaisen menettely tietojen luovuttamisessa

Väestötietolain 25 §:n 3 momentin mukaan hoito-, huolto- ja rangaistuslaitoksen maistraatille väestötietolain 12 §:n 1 momentin nojalla ilmoittamat tiedot voidaan luovuttaa ainoastaan asianomaisille viranomaisille.

Edellä mainitun säännöksen nojalla Väestörekisterikeskus ei ole toimittanut muun muassa veroviranomaisille kyseisten henkilöiden olinpaikkatietoa, koska se on tulkinnut säännöstä siten, että asianomaisella viranomaisella tarkoitetaan ainoastaan niitä viranomaisia, joilla virkatehtäviensä perusteella on tai voi olla tieto henkilön laitoksessa olosta.

Merkityksellistä henkilön oikeuksien ja velvollisuuksien turvaamisen kannalta on, että väestötietojärjestelmään ilmoitetaan erikseen henkilön postiosoite, joka voi olla myös laitoksen osoite. Postiosoitteeksi voidaan merkitä myös esimerkiksi postilokero-osoite taikka asioita hoitavan henkilön tai lähiomaisen osoite.

Väestötietolain esitöissä ei ole tarkemmin määritelty, mitä käsitteellä asianomainen viranomaisena tarkoitetaan. Koska kysymys on henkilötietolain 11 §:n mukaisesta arkaluonteisesta tiedosta, säännöstä on mielestäni tulkittava suppeasti. Väestörekisterikeskus on näin menetellytkin. Näin ollen katson, että Väestörekisterikeskus on toiminut asiassa harkintavaltansa puitteissa eikä minulla ole aihetta epäillä sen menetelleen muutoinkaan lainvastaisesti.

Pidän väestötietolain 25 §:n 3 momentin säännöstä tietojen luovuttamisesta viranomaiselle jossain määrin tulkinnanvaraisena ja täsmennystä kaipaavana. Väestötietolain kokonaisuudistusta koskevassa sisäasiainministeriön työryhmän esityksessä 28.2.2006 (sisäasiainministeriön julkaisuja 16/2006, Hallinto) ehdotetaan väestötietolain 25 §:n 3 momenttia vastaavaa säännöstä muutettavaksi siten, että sanamuoto mahdollistaisi laitosasumista koskevan tiedon luovuttamisen muillekin kuin 25 §:n 3 momentissa tarkoitetuille asianomaisille viranomaisille. Asian valmistelu on tältä osin vielä kesken.

3.3.

Veroviranomaisen menettely

Kun veroviranomaisella ei ole ollut tietoa kantelijan äidin eli verovelvollisen osoitteesta, ei se ole voinut lähettää kiinteistöverolippua. Hoitolaitos, verovelvollinen tai hänen omaisensa ei ollut ilmoittanut veroviranomaiselle tai maistraatille postiosoitetta, johon hänelle osoitettu posti olisi voitu toimittaa.

Näin ollen veroviranomainen ei ole asiassa menetellyt lainvastaisesti.

3.4.

Menettelystä tiedottaminen

Ylipäätään rekisterikäytäntöön perustuva väestötietolain 12 §:n 1 momentin mukaisten ilmoitusten käsittely niin sanottuina olinpaikkatietoina on mielestäni ongelmallista rekisteröityjen oikeusturvan kannalta.

Pidän epätyytyttävänä tilannetta, jossa hoitolaitoksessa tai vanhainkodissa olevalla henkilöllä tai hänen omaisellaan ei ole tietoa toisaalta siitä, että henkilön osoitetiedot on väestötietojärjestelmään ilmoitettu muuttuneiksi tai siitä, miten hänen olisi meneteltävä hänelle osoitetun postin perille saamiseksi. Tällöin voi syntyä tilanne, jossa asianomaisen oikeuksien valvomisen kannalta välttämätön tiedonkulku ei toteudu varsinkaan, kun tämä ei ole tietoinen hänen osoitteensa muutoksen ilmoittamisesta väestötietojärjestelmään.

Katson, että tilanteessa voi vaarantua perustuslain 21 §:ssä taattu oikeus hyvään hallintoon, johon kuuluu oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti toimivaltaisessa viranomaisessa kuin myös muun muassa oikeus tulla kuulluksi. Perustuslain 22 §:n nojalla julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Hallintolain (434/2003) 6 §:n mukaan viranomaisen toimien on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia. Lain 7 §:n mukaan

asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita.

Viranomaisen velvollisuudesta tuottaa ja jakaa tietoa on säädetty laissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999). Lain 20 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen on tiedotettava toiminnastaan ja palveluistaan sekä yksilöiden ja yhteisöjen oikeuksista ja velvollisuuksista toimialaansa liittyvissä asioissa.

Pidän tarpeellisenä, että maistraatit ilmoittaisivat laitoksessa oleville henkilöille siitä, että laitos on tehnyt maistraatille väestötietolain 12 §:n 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen ja sen johdosta tietoa henkilön osoitteesta ei enää luovuteta väestötietojärjestelmästä. Ilmoituksessa tulisi olla myös ohjaus siitä, miten hän voi ilmoittaa postiosoitteen maistraatille ja näin varmistaa oikeiden osoitetietojen välittymisen väestötietojärjestelmästä. Pidän aiheellisena, että Väestörekisterikeskus ohjeistaa maistraatteja tiedottamismenettelyssä.

Mielestäni väestötietolain kokonaisuudistuksen yhteydessä tulisi harkita olisiko olinpaikkatiedon rekisteröimisestä aiheellista säätää väestötietolaissa.

3.5.

Toimenpiteet

Saatan edellä kohdassa 3.1. esittämäni käsityksen Helsingin maistraatin menettelyn virheellisyydestä sen tietoon. Saatan Helsingin maistraatin tietoon myös kohdassa 3.4. esittämäni käsityksen tiedottamisen tarpeesta.

Saatan Väestörekisterikeskuksen tietoon käsitykseni tarpeesta ohjeistaa maistraatteja tässä tiedottamisessa.

Saatan sisäasiainministeriön tietoon lainvalmistelussa huomioon otettavaksi edellä kohdassa 3.2 esittämäni käsityksen väestötietolain 12 §:n 1 momentin asianomaisen viranomaisen käsitteen täsmentämistarpeesta ja kohdassa 3.4 esittämäni käsityksen olinpaikkatiedon rekisteröimisen sääntelystä.

Kantelijan esittämän korvausvaatimuksen tutkiminen ei kuulu toimivaltaani. Viime kädessä oikeuden vahingonkorvaukseen ratkaisee tuomioistuin asianosaisen kanteesta. Viranomaisen voi myös itse päättää korvauksen tai hyvityksen suorittamisesta.